

Dr. Krecsik Eldoróda: (bíró, tanácselnök, Fővárosi Bíróság)

KÁBITÓSZERREL KAPCSOLATOS JOGÉRTELMEZÉSI PROBLÉMÁK

A New-Yorkban, 1961. március 30-án aláírt 1961. évi Egységes Kábítószer Egyezmény – amelyet Magyarországon az 1965. évi IV. tvr.-rel hirdettek ki – kimondta minden kábítószer nem gyógyászati és tudományos célokra való termelésének, kereskedelmének és használatának a tilalmát, egyben ezt a tilalmat kiterjesztette a kannabiszra is. Megfogalmazta azt, – amit az eltelt évtizedek csak megerősítettek –, hogy „... a kábítószer-élvezet az egyén számára súlyos csapást, az emberiség számára pedig társadalmi és gazdasági veszélyt jelent.”

Magyarországon a kábítószer-kérdés a 90-es évekre valódi társadalmi problémává nőtte ki magát. A kábítószer-probléma súlyát növelte, hogy ha ennek az évtizednek a bűnözési jellemzőit vizsgáljuk, megállapítható, hogy a kábítószer-problémával kapcsolatos bűnözés kiemelkedő helyre került. A problémát tovább nehezítette a külföldi nemzetközi bűnszervezetek megjelenése, és beépülése Magyarországon.

A kábítószer fogalmát az értelmező rendelkezés a nemzetközi egyezmények végrehajtására kiadott jogszabályokban felsorolt anyagokban határozza meg.

286/A. (2) A 282-283. § alkalmazásában kábítószeren

a) az 1988. évi 17. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott anyagokat,

b) az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott veszélyes pszichotróp anyagokat, valamint

c) az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyagokat kell érteni.

Miután a szűkebb értelemben vett élvezeti szereken és kábítószeren kívül egyéb szerekhez is alakulhat ki kóros hozzászokás, átfogó értelemben gyakran drogról beszélünk.

Drognak nevezünk minden olyan természetes életvitelhez nem szükséges anyagot, amelyik az élő szervezetbe kerülve annak egy vagy több működését minőségileg módosítani képes.

A kábítószer bűnözés a drogok illegitim fogyasztásával összefüggő deliktumok kriminológiai gyűjtőfogalma. E körbe tartozó bűncselekményeket a következők szerint lehet csoportosítani:

- *Kínálati oldali bűncselekmények:* A drogok illegális előállítása, terjesztése, és propagandája. Maguk a elkövetők általában nem visszaélők (fogyasztók), hanem ők azok, akiknek célja az anyagi haszonszerzés. Jellemzően a szervezett bűnözés egyik területét jelentik.
- *Keresleti oldali bűncselekmények:* A kábítószer-fogyasztók azon bűncselekményeinek összessége, amely bűncselekmények elkövetése révén szenvedélyüket kielégítik, a drogokhoz hozzájutnak, és amely bűncselekmények közvetlen kapcsolatban állnak a drogfogyasztó magatartásukkal. Elsősorban az ún. áldozat nélküli vagy hagyományos bűnözés körébe tartoznak.

Lényegében 1993-tól kezdődően (1993. évi XVII. törvény) a szabályozás arra a kriminálpolitikai tételre épül, hogy a büntetőjog eltérő módon kezeli azokat, akik maguk is részben áldozatoknak tekinthetők, és azokat, akik a bűncselekmény haszonélvezői.

Ezek az ügyek ma már messze a kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmények között foglalnak helyet, a kábítószeres ügyek számának robbanásszerű növekedése folytán és arra figyelemmel, hogy közegészség elleni bűncselekménynek minősül.

Statisztikai adatok

A kábítószerrel való visszaélés ismertté vált eseteinek száma 1990 és 2001 között 34-ről 3930-ra, 2002-re 4779-re növekedett.

Főváros

Év	Közrend elleni bűncselekmény miatt felnőttkori jogerősen elítéltek száma (össz.)	Ebből kábitószer bűncselekmény
2000	2838	315
2001	2890	486
2002	3399	783
2003	3050	483
2004	3339	379
2005	4069	543

Főváros

Év	Közrend elleni bűncselekmény miatt fiatalkorú jogerősen elítéltek száma (össz.)	Ebből kábitószer bűncselekmény
2000	101	9
2001	103	20
2002	117	31
2003	125	26
2004	113	14
2005	166	56

2003-tól visszanezve az elmúlt tíz évet, talán nem is találunk olyan különös részi törvényi tényállást, amit a jogalkotó ennyiszor és ennyiféleképpen módosított. Nézzük meg, hogy szerkezetében hogyan alakult ennek a bűncselekménynek a jogi szabályozása:

- Az 1993. május 15-e előtt hatályos jogi szabályozás egy paragrafusban és összesen öt bekezdésben szabályozta a bűncselekményt;
- Az 1993. május 15-től hatályos, módosított szabályozás (1993. évi XVII. törvénnyel módosított), már két paragrafusban, ezen belül összesen nyolc bekezdésben szabályozta e bűncselekményt. Ez a szabályozás egészen 1999. március 1-jéig élt (a pontosság kedvéért utalnunk kell arra, hogy közben az 1997. évi LXXIII. törvény 1997. szeptember 15-től több módosítást is eszközölt az 1993. május 15-től hatályos szövegen: pl. belép a bünszervezet tagjaként vagy megbízásából történő elkövetés),
- Ezt követte az 1998. évi LXXVII. törvénnyel való módosítás (hatályos 1999. március 1-jétől), ami ugyancsak két paragrafusban, de már összesen tizenöt bekezdésben szabályozza ezt a törvénybe ütköző magatartást. Ahogy szoktam mondani, a kábítószerrel visszaélést e törvény úgynevezett párhuzamos törvényi tényállásban szabályozza a sima elkövetőknél, valamint a függő személyeknél, mind a fogyasztó, mind a forgalmazó típusú elkövetést;
- Végül elérkezünk a 2003. évi II. törvénnyel módosított Btk. szabályozáshoz, ami öt paragrafusban és huszonöt bekezdésben szabályozta a büntetni rendelt magatartásokat, illetve az elterelés lehetőségét.

Az Alkotmánybíróság az 54/2004. (XII.13.) számú Határozatával 2004. december 13-ával az elterelés szabályait taglaló Btk. 283.§ egy részét hatálytalanította.

A kábítószerrel visszaélés törvényi tényállását a 2003. évi II. törvénnyel módosított Btk. az alábbiak szerint szabályozza:

- a) A Btk. 282.§ az ún. fogyasztói típusú;

- b) A Btk. 282/A. § az ún. terjesztői típusú,
- c) A Btk. 282/B.§ a fiatalkorúak kábítószerrel és kábító hatású anyagokkal szembeni fokozott védelmet biztosító, míg
- d) A Btk. 282/C.§ a kábítószerfüggő személyekre vonatkozó elkövetéseket tartalmazza.

Az elterelés lehetőségének eseteit és anyagi jogi feltételeit a Btk. 283.§ szabályozza.

Úgy gondolom a számok önmagukért beszélnek, jól példázza, hogy a magyar büntetőjog milyen erőfeszítéseket tett, illetve tesz azért, hogy a büntetőjog eszközeivel biztosítson minél hatékonyabb fellépést, mind a keresleti, mind a kínálati oldalon jelentkező magatartásokkal szemben.

Ezek a számok ugyanakkor azt is jól tükrözik, hogy a jogalkalmazó milyen nehéz helyzetben dolgozik. A módosítások ugyanis újabb és újabb kihívást jelentenek a jogalkalmazó számára a törvény helyes értelmezése és jogalkalmazása terén, ami egyáltalán nem egyszerű. Ha szabad azt mondani: a mai napig is bírkózunk a jelenleg hatályos szabályozás értelmezésével és alkalmazásával, igazából segítséget sem kapva ehhez.

Érdeemes megemlíteni, hogy az 1998-as módosításnál maga a jogalkotó is elismerte, hogy nem tekinthető sikeresnek a minősítések bonyolult rendszere, amely megnehezítette a szabályozás áttekinthetőségét. Ehhez képest a jelenlegi szabályozásról azt mondom – és ez a saját véleményem – nem lett könnyebb, egyszerűbb a helyzetünk.

A 2003. évi II. törvénnyel módosított szabályozás – amely teljes egészében átdolgozta a kábítószerrel visszaélés teljes törvényi szabályanyagát – kiiktatta a fogyasztást önálló elkövetési magatartásként meghatározó rendelkezést és szélesítette az elterelés lehetőségét.

A törvény 12 elkövetési magatartást rendel büntetni, amely lényegében 13, ugyanis a fogyasztás esetében a nevesítés hiánya nem azt jelenti, hogy az új szabályozás ne pönalizálná azt. A szabályozás ugyanis e tekintetben visszatér az 1999. március 1-je előtt hatályos jogszabályi gyakorlathoz, miszerint a fogyasztást a megszerzés és a tartás elkövetési magatartáson keresztül rendeli büntetni.

Az elterelésnél pedig igen szélesre nyitotta az ollót, hiszen nem csak kábítószerfüggő személyeknek ajánlotta fel ezt a lehetőséget, hanem sima fogyasztóknak is csekély mennyiségnél, több elkövetési magatartás esetén (termeszt, előállít, stb.). ésre lehetőség van kábítószerfüggő személynél is bizonyos törvényi feltételek esetén akár

alapeseti mennyiségnél is, illetve csekély mennyiségnél átadás elkövetési magatartásnál.

Az alkotmányossági követelményeknek nem is felelt meg: amint már hivatkoztam rá, az Alkotmánybíróság 2004. december 13-ával az elterelés szabályozásának nagy részét hatálytalanította.

Már itt jelzem, hogy a napi ítélkezési gyakorlatban a fogyasztás elkövetői magatartás meghatározása és minősítése, illetve az elterelést szabályozó, és az Alkotmánybíróság határozata után megmaradó törvényszöveg értelmezése komoly problémaként jelentkezett.

A szabályozás témárészen belül végül hivatkoznék a 2004. május 1-től hatályos 142/2004. (IV. 29.) Korm. rendeletre, amely „a kábítószerrel és pszichotróp anyagokkal végezhető tevékenységekről” címszó alatt jelent meg, és amely minden korábbi ezzel kapcsolatos jogszabályi rendelkezést (mintegy 24-et) hatályon kívül helyezett (így az 1/1968. BM-EüM együttes rendelet; 4/1980. BM-EüM együttes rendelet).

Napi ítélkezésben jelentkező jogalkalmazói problémák

1. A természetes egység vagy halmazat problematikája

A kábítószer fogyasztással, illetve az elterelés szabályaival kapcsolatos problémák előtt nézzük meg a természetes egység vagy halmazat problematikáját. Ezzel a kérdéssel nagyon röviden kívánok foglalkozni, mégpedig azért, mert noha a 2003. évi szabályozást követően a kérdést illetően rendkívül megosztott volt a joggyakorlat, ez a probléma megoldódott.

Az egység vagy halmazat kérdéskörében az alapprobléma az volt, hogy amennyiben a terhelt több törvényi tényállásba ütköző magatartást valósít meg, akkor azzal egy, vagy több bűncselekményt követ el.

Sokáig tartotta magát az az álláspont, hogy eltérő törvényhelyeken megfogalmazott különböző elkövetési magatartások egymással természetes egységet alkotnak, vagyis ilyenkor a különböző alapegységekben (törvényi bekezdésekben) szabályozott elkövető magatartások halmozódnak, ennél fogva a hatóanyagtartalmak összegeződnek. A minősítésben pedig a legsúlyosabb elkövetési magatartást kell megjelölni.

Elfogadhatatlan volt többünk számára a minősítésnek ez a formája, hiszen gondoljunk csak bele, ebben az esetben a mennyiségek összegzése után a legsúlyosabb

elkövetői magatartás megjelölése mellett, a terhelt olyan bűncselekmény miatt került felelősségre vonásra, amit akként és akkora mennyiségben el sem követett.

A Legfelsőbb Bíróság azonban „végre” egy törvényességi eljárásban kimondta, hogy természetes egységet csak az azonos törvényi tényálláson belül szabályozott elkövetési magatartások halmozódása teremt, s ennyiben összegeződnek a kábítószer mennyiségek a tiszta hatóanyag tartalom alapulvételével.

A probléma tehát megoldódott, a halmazat szabálya érvényesül, vagyis ha több törvényi tényálláson belül szabályozott elkövetői magatartás található, halmazat megállapításának van helye.

2. A fogyasztás büntetendőségének problematikája

Ahogy már említettem, a hatályos jogszabály visszaállítja az 1999. március 1-je előtti állapotot a fogyasztás büntetendősége kérdésében.

Tényként leszögezhetjük, hogy a fogyasztás függetlenül attól, hogy nincs nevesítve elkövetői magatartásként, büntetendő, mégpedig a megszerzésen és a tartáson keresztül.

A kábítószer-fogyasztás büntetendőségével kapcsolatban e szabályozás többféle problémát vet fel:

- Csak fogyasztás esetén mi a minősítés alapja? A nála, vagy benne lévő mennyiség alapján történik a minősítés; vagy összegezni kell az összességében elfogyasztott, megevett mennyiséget.
- Ha más elkövetői magatartás is megvalósul mellette. Az elfogyasztott mennyiség megnöveli-e a más elkövetői magatartással (pl. termelés, előállítás, átadás, forgalomba hozatal, stb.) elkövetett kábítószer-mennyiséget vagy sem. Vagyis befolyásolja-e a fogyasztás a cselekmény minősítését vagy sem, illetve egységet vagy halmazatot állapítunk-e meg fogyasztás és más elkövetői magatartás találkozásánál.

Azt gondolom, olyan eseményről tudok Önöknek beszámolni, amiről nem, vagy kevesen tudnak. De előbb néhány szót az előbbieken felvetett probléma megoldási folyamatáról.

Lényegében a 2003. évi kodifikáció óta e kérdésben teljes megosztottságot mutatott az ítélkezés.

Az ügyészség – mint vádhatóság – kezdettől fogva azt az álláspontot képviselte, hogy a terhelt által összességében elfogyasztott kábítószer mennyiséget összegezni kell, azon indoknál fogva, hogy az a megszerzésen és a tartáson keresztül realizálódik.

A Legfelsőbb Bíróság 5/1998. számú jogegységi határozata értelmében, a törvényi tényállás részcselekményeit, amelyre nézve a kábítószerrel visszaélést elkövették, természetes egységnek kell tekinteni, azokat a bűncselekmény minősítése szempontjából összegezni kell. Ezt az elvi álláspontot tartotta fenn a jelenleg is érvényben lévő 2/2003. jogegységi határozat.

Ezzel szemben a bíróságon, - kiemelendő, hogy mind az első- és másodfokú bíróságokon, beleértve az Ítéletáblákat is -, ma már az egész országban azt az egységes gyakorlatot folytatjuk, ami a *BH 1989. 304. számú jogesetben* került megfogalmazásra.

„A kábítószer fogyasztójának esetében az egy alkalommal fogyasztás céljából az elkövető birtokában ténylegesen együtt lévő gyógyszer-kábítószer mennyiség az irányadó a kábítószerrel visszaélés bűncselekményének mennyiség szerinti minősítése szempontjából.”

Indokolásában a határozat rámutat, hogy a kábítószerrel visszaélésnél az egy alkalommal fogyasztás céljára az elkövető birtokában ténylegesen együtt lévő kábítószer mennyisége fejezi ki a jogtárgy veszélyeztetettségét, illetve sérelmét és nem a valójában együtt soha nem lévő részmennyiségek összességéből adódó mennyiség. Ez utóbbi ugyanis csupán számtani művelet eredménye, a jogtárgy fokozott sérelme pedig csak akkor következik be, ha a sérelmet előidéző mennyiségek egyidőben együtt vannak. Ha ugyanis az egyes részmennyiségek az elfogyasztással folyamatosan megsemmisülnek, és ezért nem halmozódnak fel, a közegészség fokozott veszélyeztetése nem következik be.

Ezzel a jogértelmezéssel teljesen egyetértve tehát a bíróság végre eljutott oda, hogy a már megevett, meg nem lévő kábítószereket nem összegezi, kábítószer fogyasztásban, és ennél fogva kábítószerrel visszaélés vétségében a bíróság azt marasztalja el, akinek benne (vizelet), illetve nála van kábítószer és annyiért, amennyi bizonyított.

Azt gondolom, illetve meggyőződésem, hogy az *in dubio pro reo* követelményével ez az egyedüli megoldás kvadrál, hiszen aki valóban ismeri a kábítószer fogyasztók rétegét, életét, az pontosan tudja, hogy ha egy igazi drogot kérdezőnk meg az elmúlt évek fogyasztásáról, 5 alkalommal tízféléképpen fogja elmondani a fogyasztás gyakoriságát, a kábítószer fajtáját, mennyiségét. A tényleges hatóanyag-tartalom pedig – álláspontom szerint - utólag visszamenőleg végképp tisztázhatatlan.

Mindez azonban a múlté. A Legfelsőbb Bíróság 2007. május 21-én – ügyészégi indítványra – jogegységi döntést hozott a kérdésben, ami a jelenlegi bírói gyakorlattal teljesen ellentétes. Eszerint az elfogyasztott, már meg nem lévő kábítószereket összegezni kell. A jogegységi határozat megjelenése napokon belül várható. Lényegében arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a kábítószernek a megszerzéssel való megvalósulása befejezettségénél nincs jelentősége, hogy később mi lett a sorsa. A törvény vonatkozásában különálló törvényi tényállás: Btk. 282.§ (1), 282/A.§ (1), 282/B.§ (1), 282/B.§ (2), 282/C.§ (1) bekezdés, 282/C.§ (2) bekezdés.

Ennélfogva természetes egységet az e törvényi tényálláson belül szabályozott elkövetési magatartások halmozódása teremt, s ennyiben összegeződnek a tiszta hatóanyag tartalom alapulvételével a kábítószer mennyiségek.

Megítélésem szerint ezzel a jogegységi döntéssel számos újabb jogalkalmazási problémával kerülünk majd szembe. Pl.: ha valakivel szemben az ügyészség, bíróság csekély mennyiségre elkövetett kábítószer fogyasztás miatt (hiszen a jelenlegi gyakorlat szerint a fogyasztás a fentiekben kifejtettek miatt vétségnél súlyosabb nem lehetett) az elterelés lehetőségének igénybevétele miatt 1 évre az eljárást felfüggesztette, 1 év után mit fog tenni?! [jogegységi döntésre tekintettel folytatja az eljárást, miközben a korábbi határozatban foglaltaknak a terhelt eleget tett, vagyis teljesítette a 6 hónapos, folyamatos kezelést, stb.]

3.A Btk. 283.§-ának értelmezése, alkalmazása

283. § (1) Nem büntethető kábítószerrel visszaélés miatt,

a) aki csekély mennyiségű kábítószerrel saját használatra termeszt, előállít, megszerz vagy tart [282. § (5) bek. a) pont],

b)-d)

e) az a kábítószerfüggő személy, aki

1. jelentős mennyiséget el nem érő mennyiségű kábítószerrel saját használatára termeszt, előállít, megszerz, tart, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz [282/C. § (1) bek. és (5) bek. a) pont],

2.

f) az a kábítószerfüggő személy, aki az e) 1. alpontban meghatározott bűncselekménnyel összefüggésben - kétévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő - más bűncselekményt követ el, feltéve, ha az első fokú ítélet meghozataláig okirattal igazolja, hogy legalább hat hónapig folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt.

(2)

Abban az esetben, ha a terhelttel szemben az eljárás tárgya nem csupán a Btk. 282.§ /5/ bekezdés a) pontjában meghatározott, illetve a Btk. 282/C.§ /1/és /5/ bekezdés a.) pontjában meghatározott kábítószerrel visszaélés vétsége, hanem más bűncselekmény is.

A hatályban tartott Btk.283.§-a pontonként értelmezve az alábbi halmazatnál követendő megoldást adja:

- ha az a) pontban foglalt lenne az egyetlen elterelési lehetőség, fel sem merülne a kérdés, hiszen a szabályozásból egyértelmű, hogy nem büntethető kábítószerrel visszaélés miatt, aki a 282.§ /5/ bekezdés a. pontjában meghatározott cselekményt követi el.
  - Vagyis a törvény szövegéből következik, hogy halmazatnál minden más bűncselekmény esetén az eljárást folytatni kell, míg a kábítószerfogyasztással kapcsolatos cselekményt le kell /le lehet!/ választani.
  - Amennyiben pedig a halmazati cselekmény más, súlyosabb kábítószerrel visszaélés, az elterelés lehetősége nem illeti meg az elkövetőt.
- ha az e/1.) pontban foglalt elterelési lehetőséget értelmezzük, akkor lényegében az előző pontban foglaltakat lehet megállapítani azzal, hogy ennél a kitételnél az elkövető kábítószerfüggő személy, aki akkor nem büntethető kábítószerrel visszaélés miatt, ha a Btk. 282/C.§ /1/ bekezdésében és az /5/ bekezdés a) pontjában megfogalmazott elkövetési magatartásokat valósítja meg.
  - Vagyis a törvény szövegéből következik, hogy halmazatnál minden más bűncselekmény esetén az eljárást folytatni kell, míg a kábítószerfogyasztással kapcsolatos cselekményt le kell /le lehet!/ választani.
  - Amennyiben pedig a halmazati cselekmény más, súlyosabb kábítószerrel visszaélés, az elterelés lehetősége nem illeti meg az elkövetőt.
- rátérve az f) pontban foglaltakra, e jogszabályi rendelkezés a következőket mondja ki:
  - Kezdjük az egyszerűbbel: ha a kábítószerfüggő személy az e) 1. alpontban meghatározott bűncselekménnyel összefüggésben két évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő más bűncselekményt követ el, akkor egyértelmű, hogy a kábítószerfüggő személyt nem illeti meg az elterelés lehetősége a 282/C. § /1/bek. és /5/ bek. a) pontjában meghatározott kábítószerrel visszaélésre sem /pl.:függő személy követ el életveszélyt okozó testi sértést, ahol a cselekménye vitathatatlanul összefügg kábítószeres állapotával/;

menjünk tovább: mi van akkor, ha a kábítószerfüggő személy az e) 1. alpontban meghatározott bűncselekménnyel nem összefüggő, attól független más bűncselekményt követ el?!

- Ekkor a 283. § e) 1. alpontja lép be, vagyis erre a pontra kell visszatérni, ennek az alkalmazása folytán
- az elkövetővel szemben a 282/C.§ /1/ bek. és /5/ bek. a) pontjába ütköző kábítószerrel visszaélésre az elterelést biztosítani kell, míg a maradék bűncselekményre folytatni kell az eljárást.

Mi következik tehát a fentiekből? Az, hogy a jogalkotó **a jelenlegi f) pontban** történt szabályozással **kizárólag a kábítószerfüggő elkövetőknél eszközölt egy plusz megszorító rendelkezést**, vagyis azt, hogy amennyiben az ilyen típusú elkövető az egyébként elterelés tárgyát képezhető cselekményével összefüggésben két évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő más bűncselekményt is elkövet, akkor is megilleti az elterelés lehetősége. Ha azzal összefüggésben súlyosabbat követ el, akkor a 282/C.§ /1/ és /5/ bekezdésébe ütköző magatartásra sem nem illeti meg az elterelés lehetősége.

Ha viszont nem összefüggő cselekmények képezik a halmazatot, akkor a 283.§ /1/ bekezdés e) 1. alpontja, illetve a már kifejtettek alapján az a) pont alapján az ott meghatározott elkövetési magatartásoknál érvényesülnie kell az elterelésnek.

Lényegében a fenti f) pontban történt szabályozás is azt erősíti, ami megítélésem szerint a 283.§-ának jogszabályi felépítéséből is következik, hogy ha az elkövetővel szemben a Btk. 283.§-ában meghatározott cselekményen kívül más, kábítószerrel visszaélést megvalósító cselekmény is megállapítható, nincs helye, nincs lehetőség az elterelésre.

A sajátos, egyedi minősítési rendszerrel bíró bűncselekménynél két alapvető minősítési szempont van:

- a kábítószer tiszta hatóanyagtartalmának a megállapítása
- a kábítószer-függőség tényének megállapítása.

4. A kábítószer tiszta hatóanyagtartalmának a megállapítása

Egységes a gyakorlat a kábítószer mennyiségek hatóanyagtartalma számítása tekintetében a lefoglalt kábítószer hiányában. Ekkor a minimálisan legvalószínűbben becsülhető büntetőjogi mennyiség kerül megállapításra, ami az in dubio pro reo (Fővárosi Ítéltábla Büntető Kollégium Vezetője 2004. El. II.H. 11/8-I. számú leiratban foglaltakra is figyelemmel, illetve az ORFK Bűnügyi Szakértő és Kutató

Intézete által 1996. évtől közzétett, laboratóriumokban vizsgált feketepiaci kábítószer-készítmények átlagos hatóanyagtartalmának alakulását mutatják.).

5. A kábítószer-függőség tényének megállapítása

Annak ellenére, hogy meghatározó dolog a minősítés szempontjából annak tisztázása, hogy a terhelt kábítószerfüggő személy-e, vagy sem, bizonyítása nagyon nehézkes, számos problémát vet fel. A függőség megállapításának kérdése nem megnyugtató módon tisztázott.

A kábítószer-függőség (drogfüggőség, dependencia tünetegyüttes syndroma) fogalmát a WHO vezette be. Meghatározását az Egészségügyi Világszervezet Betegségek Nemzetközi Osztályozása 10. revíziója /BNO-10/⁴⁵, a következőképpen adja meg:

„Viselkedési, kognitív és fiziológiai jelenségek meghatározott együttese, amelyik ismételt használatot követően alakulhat ki.”

A következők jellemzők közül három tulajdonság megléte esetén a fogyasztó kábítószer-függőnek vélelmezhető:

- a kábítószer-fogyasztó nem tudja kontrollálni a kábítószer dózist, valamint a drogfogyasztás időtartamát
- sikertelen leszokási kísérletek
- jelentős időmennyiséget fordít a drog megszerzésére és elfogyasztására
- időszakos intoxikáció
- csökkenő szociális, rekreációs tevékenységek
- szerhasználat folytatódik annak ellenére, hogy egyre több testi/lelki károsodás jelentkezik
- tolerancia szint emelkedése
- elvonási tünetek jelentkezése
- gyakori szerfogyasztás az elvonási tünetek miatt.

A WHO szerint az élvezeti mérgekkel és kábítószerekkel való intoxikációnak különböző fokozatai, illetve formái vannak.

1.) Legsúlyosabb fokozatot a toxicománia (drogaddictio) képviseli.

Ennek jellemzői a következők:

a) **Psychés függőség**, ami a mérge utáni csillapíthatatlan mőhó vágyként jelentkezik. A mérge hatására korábban bekövetkező örömmyerés (pozitív euphoria), vagy kín- és kellemetlenség elkerülés (negatív ismétlése érdekében az egyén minden

⁴⁵ Pontos címe: Pszichoaktív szer használata által okozott mentális és viselkedészavarok

körülmények között és minden eszközzel a mérreg beszerzésére és folyamatos felvételére törekszik.

b) **Testi függőség**, ami a mérreg elhagyása esetén elvonási tünet együttesben lepleződik le. A testi függőség annak következménye, hogy a mérreg folyamatosan beépül a szervezet anyagcseréjébe.

c) A dózis növelésének tendenciája, ami a fokozódó tolerancia következménye. Azonos droghatás csak egyre nagyobb drogmennyiséggel érhető el.

2.) *A gyógyszer-, illetve mérregfüggőség (drog dependentia)* enyhébb fokozatot jelent. A tolerancia fokozódása és a dózis növelése nem szükségszerű és hiányozhatnak a testi függőség tünetei is, a pszichés függőség és a károsító hatás azonban kifejezett. Kábítószer használata esetén a gyógyszer-, ill. mérregfüggőség törvényszerűen fokozódik toxicomaniává.

3.) *A hozzászokás (habitatio)* még enyhébb formát képvisel: a pszichés függőség kényszerítő jellege megszűnik, bár a drog bevitelére és folyamatos biztosítására vonatkozó vágy kifejezett. A testi függőség lényegében hiányzik és a dózis növelésének tendenciája is enyhén érvényesül.

4.) Végül az orvos által előírt gyógyszerekkel való visszaélés az egyik fő forrása a *túlzott drogfogyasztásnak*, a *drog-abususnak*.

Amivel nap mint nap találkozunk e kérdés körben:

- az igazságügyi orvosszakértő és az addiktológus véleménye sok esetben nincs szinkronban (élesen elválik egymástól a klinikai diagnózis és a szakértői diagnózis!)
- Szakértők, szakértői intézetek között nincs összhang
  - Vannak szakértők, akik a kábítószer függőséget az ún. testi függőséggel azonosítják,
  - Vannak szakértők, akik szerint a függőséghez elegendő a lelki függőség (véleményük szerint ez még veszélyesebb mint a testi függőség – WHO által meghatározott tulajdonságok szinte mindegyike pszichés eredetű!),
  - Vannak szakértők, akik szerint a kábítószer-függőség fizikai és pszichikai tünetek együttes fennállása,
  - Van olyan szakértő, aki az enyhe pszichikai függőt is kábítószerfüggőnek véleményezi
- Az Egészségügyi Minisztérium Módszertani levelére való hivatkozás
  - Önmagában az ún. pszichés függőséget nem tartja elegendőnek.

A WHO Szakértői Bizottsága 1973-ban a fogyasztókat három típusba sorolta: *kísérleti kábítószer-fogyasztók*, akik egyszeri, vagy néhány alkalommal fogyasztottak csak kábítószer, *alkalmi kábítószer-fogyasztók*, akik csak esetenként, speciális alkalmakkor fogyasztanak, valamint *függőségi helyzetben lévő fogyasztók*. A hazai törvényalkotás a droghasználat robbanásszerű növekedése folytán arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kábítószer-függők „áldozatai” ennek a szenvedélynek, ezért velük szemben egy jóval enyhébb, igen liberális szabályozást vezetett be. Ténykérdés, hogy a függőség megállapítása elmeorvos-szakértői kompetenciába került.

Ezen előzmények, és annak megállapítása mellett, hogy az Alkotmánybíróság már hivatkozott határozatának indokolása is rögzíti azt, hogy a függő fogyasztókra vonatkozó jelenlegi privilegizált szabályozás önmagában nem ütközik a vonatkozó egyezményekbe, saját véleményem az, hogy a kábítószer-függőség kategóriájának további fenntartása nem indokolt. Ennek több indoka is van:

- A kábítószer Magyarországon való jelenléte már nem új keletű, hatása, hatásmechanizmusa, veszélye, anyagi vonzata, stb. nem ismeretlen az állampolgár előtt. Ezért megítélésem szerint már nem lehet arról beszélni, hogy a függőségi szintre jutó kábítószer-fogyasztó már olyan állapotban van, amikor egyértelműen áldozatnak tekinthető. A kábítószer kipróbálása, fogyasztása, rendszeres fogyasztása ugyanis egy tudatos vállalása az egyénnek, amibe beletartozik a következményekkel való számolás is.

- A kábítószer-függőség orvosszakértői megállapítása a bírói gyakorlatban a mai napig sem egységes. Szakértői intézetek egymásnak ellentmondó véleményen vannak tekintetben, hogy függőséget milyen kábítószer fajta okoz, lelki (pszichés) függőség megalapoz-e büntetőjogi értelemben függőséget, vagy ennek megállapítására csak testi, fizikai függőség megállapíthatósága esetén kerülhet sor. Az anomáliát nem oldotta fel a 2005-ben kiadott Módszertani levél sem, ugyanakkor arra a kérdésre sem ad választ, milyen módszerrel lehet kétséget kizáróan megállapítani a függőség tényét évekkel ezelőtti időszakra. Nem kerülhető meg a lényeg, hogy miután a függő személyekre vonatkozó szabályozás jóval enyhébb büntetési tétellel fenyegeti az elkövetett bűncselekményt, a terhelt mindent elkövet annak érdekében, hogy magát kábítószer-függő személynek nyilvánítsa, bizonyítékként pedig e tekintetben általában csak a terhelti vallomás áll rendelkezésre.

A kérdés bizonyítása még inkább elnehezült azáltal, hogy a büntetőeljárásban is lehetővé vált a „fél” felkérésére készített szakértői vélemények, amelyek általában ízekre szedik az eljárásban hivatalból készített véleményeket. Ez pedig egy olyan bizonyítási spirált indít el, aminek a vége általában az, hogy amennyiben egyértelmű cáfolásra nem kerül sor, az in dubio pro reo elve alapján a kedvezőbb véleményt állapítja meg a bíróság. Jelen érvelést erősíti a TASZ Drogpolitikai

Jelentés 2006. 64. oldalán olvasható megállapítása (7.pont), hogy bizony előfordult, hogy az elkövetők függőnek vallották magukat a bűncselekmény kedvezőbb elbírálása érdekében, holott nem azok.

6. Az ítékezés egységesítését célzó problémák felvetése

Az elterelés eljárásjogi szabályozásának bírósági szakban való gyakorlata igen vegyes képet mutat. [Be. 266.§ (6) és (7) bekezdés]

(6) Ha a Btk. 283. §-ában meghatározott büntethetőséget megszüntető okból az eljárás megszüntetésének lehet helye, és az ügyész a vádemelést a 222. § (2) bekezdése alapján nem halasztotta el, a bíróság az eljárást egyévi időtartamra felfüggeszti, feltéve, hogy a kábítószer-élvező vádlott vállalja a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételt.

(7) Az eljárást folytatni kell, ha a felfüggesztéstől számított egy éven belül a vádlott nem igazolja, hogy legalább hat hónapig tartó folyamatos, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban részesült vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vett részt, illetőleg ha az ügyész a vádlott ellen kábítószerrel visszaélés miatt újabb vádiratot nyújtott be.

Kérdés: Mitől számít a hat hónap; jogvesztő határidő-e az egy év; mi van akkor, ha még tölti a hat hónapos kezelést, de már lejárt az egy év A jogszabály szövege szerint: Az eljárás folytatni kell, vagyis kötelező büntetni, vagy van-e mérlegelési lehetősége a bírónak, ebbe mekkora tolerancia fér bele.

Nomenclatura (bűncselekmények megnevezésének lajstroma) e bűncselekményre is.

Végül hagy mondjam el, hogy a kábítószerrel visszaélés törvényi szabályanyagának újra kodifikálása folyamatban van.

Határidőn túli:

- Az Európai Unió tagállamaként Magyarországra az a kötelezettség is hárult, hogy 2006. május 12. napjáig meg kell (*meg kellett volna*) felelnie az Európai Unió Tanácsának 2004/757/IB kerethatározatában (elfogadva 2004. október 25.) foglalt minimum követelményeknek, ami a tiltott kábítószer-kereskedelem területén a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetésekre vonatkozik.

- Az Alkotmánybíróság 2004. december 13-án kihirdetett hivatkozott határozatában számos kötelezettséget állapított meg a jogalkotó számára azzal, hogy a feladatoknak 2005. május 31. napjáig tegyen eleget.